

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΡΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ (ΜΕΡΟΣ Β)

Του Δημήτρη Μπάκα

Κατά την «ολιστική θεωρία» το όλον δεν συνιστά το απλό άθροισμα των μερών, αλλά κάτι παραπάνω (γνωστό το παράδειγμα του κέικ που το φτιάχνουμε από αλεύρι, ζάχαρη, αβγά κλπ. αλλά τελικά τρώμε κάτι διαφορετικό από το άθροισμά τους. **Απλούστατα τρώμε κέικ).**

Έτσι αντίστοιχα ο άνθρωπος ως οντότητα δεν είναι απλά το άθροισμα των επιμέρους οργάνων του, αλλά συνιστά ένα όλο, που παράγει **πνευματική και λοιπή ενέργεια**. Το ίδιο και η Κοινωνία ή έστω και μια απλή ομάδα παράγει ενέργεια που δεν μπορούν να παράγουν τα μέλη της, όταν απλά συνιστούν ένα απλό άθροισμα, δηλαδή χωρίς κατάλληλη **οργανική σύνθεση** με την έννοια ότι ενεργούν, **ως μέλη ενός συνόλου**. Και αν πρόκειται για μια σύνθεση «ανόργανων» μηχανισμών, όταν πρόκειται για άψυχα όντα, τότε η σύνθεση δημιουργείται από την πίεση της **εξωτερικής ανάγκης**, όπως περίπου μας διδάσκει η Φύση με τα άπειρα παραδείγματα γύρω μας. Ο υπέρτατος παράγοντας είναι η **ανάγκη** για τα φυσικά φαινόμενα, ακολουθούν τους Νόμους της. Νόμους, που ο άνθρωπος προσπαθεί να αποκωδικοποιήσει και μάλιστα το έχει πετύχει σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό. [Στη Φύση αλληλοεπιδρούν τέσσερις δυνάμεις: βαρυντική, ηλεκτρομαγνητική, η ισχυρή και ασθενής αλληλεπίδραση].

Όταν, όμως βρεθούμε στις **ανθρώπινες κοινωνίες**, τότε πέρα από τη φυσική ανάγκη έχουμε να δεχθούμε, όπως αναφέραμε, τη μέγιστη επιρροή της **ανθρώπινης βούλησης** που στηρίζεται στην υπέρτατη **ανάγκη-επιθυμία, την ανθρώπινη ελευθερία**. Και εδώ αρχίζουν τα πιο δύσκολα. Ο άνθρωπος ειδικότερα τα τριακόσια χρόνια θεωρεί την **ανθρώπινη ύπαρξη, το ύψιστο αγαθό επί της Γης**. Και πολύ ορθά θα λέγαμε, γιατί η ανθρώπινη ζωή είναι αυτή που δίνει νόημα σε αυτό που αποκαλεί ο ίδιος ο Άνθρωπος Κόσμο. Χωρίς την ανθρώπινη ύπαρξη ο κόσμος θα ήταν «νεκρός»! Μόνον ο Άνθρωπος με τη **συνειδητότητά του και την πνευματική του ικανότητα προσδίδει στη Φύση τον χαρακτήρα που έχει λάβει**. Εκείνος γράφει την Ιστορία, που φυσικά δεν είναι αποτέλεσμα της Φύσεως, αλλά κυρίως οφείλεται στις «εκτροπές» του ανθρώπου. Στις «ύβρεις» του, όπως ο ίδιος τις αποκαλεί, εν γνώσει του ότι τα βάζει κόντρα στους θεούς του. Επεμβαίνει πάνω στη Φύση και άλλοτε τη βελτιώνει και άλλοτε τη θανατώνει. Άλλοτε την ευεργετεί, αλλά συνήθως την χρησιμοποιεί για **καθαρό όφελος και μάλιστα με μικρό ορίζοντα**.

Δεν επεμβαίνει μόνο στο χαρακτήρα της Φύσεως μόνον ο Άνθρωπος, αλλά επεμβαίνει και στο **δικό του χαρακτήρα, στη δική του φύση**. Βελτιώνει πολλά χαρακτηριστικά του και δυνατότητες. Αυξάνει τη δυνατότητα των βασικών αισθήσεών του. **Δημιουργεί εργαλεία και όργανα για την διευκόλυνσή του**. Καταστρέφει και εκμεταλλεύεται τον δικό του εαυτό αν αυτό το θεωρεί ωφέλιμο. Κάνει κακό στο συνάνθρωπό του, που τον θεωρεί σαν τον εαυτό του, καλό ή κακό. **Προκαλεί βλάβες** που ούτε οι δυνάμεις της φύσεως δεν μπορούν να προκαλέσουν. **Δημιουργεί σύνολα** να προστατευθεί από τους άλλους, αλλά και να τους καταστρέψει. **Συσπειρώνεται με άλλους για να αποκτήσει ισχύ για να επιβληθεί στους άλλους αλλά και να προστατευθεί από εκείνους**.

Θέλει και πασχίζει να απελευθερωθεί από τις δεσμεύσεις που του επιβάλλει η Φύση με τους Νόμους της, αλλά ο ίδιος πέφτει θύμα του ισχυρότερου γείτονά του. Συνασπίζεται για να αντιμετωπίσει τις εξωτερικές απειλές, αλλά πολύ σύντομα αλλάζει γνώμη και στρέφεται και κατά των πρώην συμμάχων του, ανάλογα με τον ορίζοντα θεώρησης και τις πιο πολλές φορές ανάλογα με το εύρος της αντίληψής του και των θεωρούμενων συμφερόντων του εκείνη η στιγμή.

Και **εδώ φθάσαμε στο φαύλο κύκλο**. Η Κοινωνία και το σύνολο επηρεάζει τα μέλη της σύμφωνα με τις απαιτήσεις της καλούμενης «κοινωνικής ή εθνικής ή φυλετικής, συμμαχικής κλπ συνείδησης». Τα προπαρασκευάζει σύμφωνα με τις απαιτήσεις της και για το «καλό της». Αλλά και τα άτομα τα ίδια επηρεάζουν το είδος της Κοινωνίας που θα συγκροτήσουν. Είναι εκείνα που πασχίζουν να φτιάξουν μια Κοινωνία κατάλληλη για να ικανοποιηθούν οι δικές τους απαιτήσεις. Και εδώ είναι το κομβικό σημείο: **Ποια άτομα θέλει η Κοινωνία και ποια Κοινωνία θέλουν τα άτομα; Η Κοινωνία για να υπάρξει η ίδια απαιτεί θεσμούς, κανόνες, τάξη, πειθαρχία και συντονισμό, ως ελάχιστα απαιτούμενα για να επιτευχθούν οι σκοποί, για τους οποίους έχει συγκροτηθεί η ίδια**. Αυτά, όμως επιβάλλουν στα άτομα «επέμβαση» στον «ζωτικό τους» χώρο. Όλα ανεξαιρέτως τα παραπάνω μειώνουν τα όρια των ατομικών ελευθεριών των μελών της Κοινωνίας και μάλιστα τα πιο πολλά έρχονται σε αντίθεση με το άμεσο συμφέρον τους.

Από την άλλη πλευρά τα άτομα ήταν εκείνα που επιζητούν την ύπαρξη της Κοινωνίας , γιατί αισθάνονται ότι πολλές ανάγκες τους μόνον και αποκλειστικά μόνον από την ύπαρξη του Κράτους μπορούν να καλυφθούν. Εάν η Ισχύς του συνόλου δεν επέμβει τότε η κατάσταση αποβαίνει **χασοτική**. Άρα, τα άτομα ασυντόνιστα , και στρεφόμενα εναντίων αλλήλων, προκαλούν περιβάλλον που δυσχεραίνει τη συμβίωση, άρα ουσιαστικά το Κράτος είναι περιττό.

Μέσα στο κλίμα αυτό αναπτύσσεται και ένταση στις ατομικές σχέσεις ,καθόσον προκαλούνται **δυσλειτουργίες και τριβές μεταξύ των μερών**. Τα άτομα δίνοντας μεγαλύτερη προτεραιότητα στις προσωπικές ανάγκες , που αποκλίνουν από τις γενικότερες , έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους, αλλά και οι σχετικές συγκρίσεις με διαφορετικά δεδομένα προκαλούν το αίσθημα της αδικίας. Το αίσθημα αυτό του **άδικου** προκαλεί αγανάκτηση και στρέφει τη μίση κατά των άλλων. Τυφλώνει τη σκέψη και απομακρύνει από την αληθινή κατάσταση. Προκαλεί συναισθήματα αρνητικά και βουλήσεις επιθετικές, που οδηγούν σε πράξεις που προκαλούν βλάβη, τουτέστιν κακό στους λοιπούς. Οπότε έχουμε τα φαινόμενα **«όλοι εναντίον όλων»** [Χομπς].

Μόνη λύση είναι η συμφωνία σε βασικές αρχές εφαρμογής της Εκτελεστικής εξουσίας δια εφαρμογής ενός συστήματος Νόμων , που θα καθορίζει το πλαίσιο λειτουργίας του συνόλου και των ατόμων. Και μέχρι εδώ , θεωρητικά τουλάχιστο φαίνονται απλά τα πράγματα. Δεν είναι έτσι όμως στην πράξη. Τα πολλά προβλήματα εντοπίζονται στις σχέσεις εξουσίας και μελών με αντικείμενο το περιεχόμενο, αλλά και τον τρόπο εφαρμογής των νόμων.

Οι «σχέσεις» μεταξύ **εξουσίας και ατόμων** είναι αυτές καθαυτές **οι Αξίες**. Αξίες με την έννοια του ιδανικού και του ιδεώδους, **που καθορίζουν τον τρόπο ζωής, σκέψης και συμπεριφοράς των ανθρώπων**. Αυτές που τελικά ονομάζουμε **ηθικές και πνευματικές αξίες** [σχέσεις]. Πραγματικά όταν λέμε ότι κάτι αξίζει, «άξιον εστί» , εννοούμε έχει αξία, που σημαίνει μια **ισοβαρή σχέση και ανταμοιβή**. Υπάρχει αυτή η σχέση [αξία], μεταξύ των υποκειμένων[ατόμων] και παρεχόμενων υπηρεσιών της εξουσίας. **Μόνο όταν οι σχέσεις αυτές καλύπτουν κάποια εσωτερική ανάγκη των προσώπων, μόνον τότε τα τελευταία την αντιλαμβάνονται και τη νοιώθουν**.

Πως, όμως, τα άτομα θα βιώσουν **τη σχέση με την Πολιτεία** ως μια **Αξία**; Αλλά και πως εκείνοι που εκφράζουν την Πολιτεία, ασκώντας την εξουσία θα θεωρήσουν ότι η όποια παραχώρηση άσκησης της εξουσίας γίνεται για το καλό των μελών της Κοινότητας; **Ίσως εδώ είναι και το πιο κρίσιμο σημείο διαλεκτικής σχέσης[αξίας]**. Η **εξουσία πρέπει να αφογκράζεται τον παλμό των μελών [κοινής γνώμης]**, αλλά και τα μέλη να γνωρίζουν ότι η πολιτεία έγινε για εκείνα, αλλά και τρέφεται με τις δικές τους ενέργειες. **Μόνο αν επιτευχθεί ο συντονισμός λειτουργίας της Πολιτείας και ενεργειών των πολιτών θα μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει αυτή η αγαστή συνεργασία που συνιστά την ιδανική σχέση= αξία**.

Υπάρχει άραγε τέτοια **αρμονική σχέση =αξία!** Μάλλον υπάρχει **σαν μια ιδανική σχέση**. Μια σχέση, όμως τόσο πολύπλοκη, λόγω άπειρων **ευμετάβλητων παραγόντων και παραμέτρων**, που είναι αδύνατο να γίνει κατανοητή από το νου ενός μόνον ανθρώπου. Ούτε καν από ομάδα ειδικών, γιατί μόνον μια απλή προσέγγιση των παραμέτρων μπορεί να γίνει. Και μόνον οι συνιστώσες παράμετροι είναι τόσο πολύπλοκοι και μάλιστα συνεχώς μεταβαλλόμενοι , που είναι αδύνατον να καθορισθούν, ως **συγκεκριμένα και απόλυτα προβλεπόμενα μεγέθη**.

Η ανάγκη, όμως, για προετοιμασία αντιμετώπισης του επερχόμενου προβλήματος είναι εξίσου **επιτακτική**. Ο **άνθρωπος**, φυσικά ο υγιής ψυχικά και βιολογικά άνθρωπος δεν μπορεί να ζήσει μέσα **στην αβεβαιότητα και τη σύγχυση**. Θέλει να έχει μια στοιχειώδη ,έστω και στο εγγύτατο μέλλον **πρόβλεψη**. Αυτός είναι και ο λόγος που μεθοδεύει τις εκτιμήσεις του, βγάζει λογικά προβλέψιμα μεγέθη και θέλει να του εξασφαλίζουν σταθερές καταστάσεις ,ει δυνατόν, τουλάχιστο, για τα όρια της ζωής του. **Μόνο σε μια σχετικά προβλέψιμη πραγματικότητα μπορεί να αισθανθεί η ανθρώπινη ψυχή σχετικά άνετη και ευτυχισμένη**.

Στην παραπάνω χασοτική κατάσταση μιας **μη εύρυθμης Κοινωνίας**, η οποία ακριβώς της αρρυθμίας είναι ένα μη υγιές περιβάλλον, και **οι υγιείς ακόμη πολίτες καθίστανται άρρωστοι**. **Άρρωστο περιβάλλον καθιστά τα μέλη του άρρωστα και αντίστροφα, άρρωστα μέλη φτιάχνουν ένα προβληματικό περιβάλλον**.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να θυμηθούμε την **έννοια της αρμονίας**. Είναι αρμονία ένα σύνολο σχέσεων[αναλογιών –αξιών] μεταξύ των μερών μεταξύ τους και του συνόλου, ως όλου, το οποίο, **όταν συμβαίνει τότε έχουμε και το άριστο αποτέλεσμα**. Σύμφωνα με τη θεωρία του ολισμού αυτή μόνον η μορφή αξιολογείται και ορθότερα. Βέβαια αμέσως προκύπτει το πρόβλημα ποιο είναι το

μέγεθος του όλου. Που πρέπει να θεωρηθεί η έννοια της ολότητας! **Προσεγγιστικά εκεί που αποδίδεται το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.** Αλλά και πάλι ποιο είναι **το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα;** Αν αυτό που θεωρείται ικανοποιητικό αποτέλεσμα σε κάποιο χρονικό και τοπικό σημείο δεν θα είναι το πιο ενδεδειγμένο αν το δούμε από άλλη οπτική γωνία χρόνου και τόπου!

Πόσες πραγματικά φορές ενώ πιστεύουμε ότι έχουμε βρει την ορθή απάντηση, βρισκόμαστε σε σχετική πλάνη, καθόσον κάποια στοιχεία μας έχουν διαφύγει. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με κάθε τοπική και χρονική μετατόπιση. **Επομένως μια σχετική αρμονία μπορούμε να προσεγγίσουμε. Και αυτή όμως είναι αρκετή.** Ποτέ ουσιαστικά δεν μπορούμε να πούμε ότι πετύχαμε **απόλυτη αρμονία**, καθόσον στη γενική περίπτωση πρέπει να υπάρχει «χώρος» για πιθανά σφάλματα, αλλά κυρίως για να αισθάνονται μια σχετική «ελευθερία»(ανοχή) τα συνιστάμενα μέρη. Ειδικότερα αυτό ισχύει για την περίπτωση των ανθρώπων, που όπως είπαμε ήδη, έχουν σαν ύπατο παράγοντα **επιδίωξης την ελευθερία τους**, ανεξάρτητα τον τρόπο που α εκδηλώνεται.

Στη συνέχεια είμαστε υποχρεωμένοι να έχουμε **την προσοχή μας εστραμμένη και στο όλο και στα μέρη ταυτόχρονα.** Η μονομερής αντίληψη οδηγεί σε ανισορροπία, η οποία εκτρέπεται από το επιθυμητό αποτέλεσμα. **Μόνον ό,τι συμπέσει σε κάποιο ικανοποιητικό ή βούληση του συνόλου με τις βουλήσεις των μερών** τότε μόνο είναι δυνατή μια σχετικά διαρκής κατάσταση **απόδοσης.** Τούτο είναι και **λεπτότερο σημείο της σύνθεσης.** Από τη μια πλευρά το άτομο να έχει την αίσθηση ότι μόνον μέσα στο σύνολο μπορεί να βρει την επιδιωκόμενη ικανοποίηση, αλλά και το σύνολο ότι επιτελεί τον σκοπό του, που είναι **η καλύτερη απόδοση έργου και ενημερίας.**

Για να γίνουμε καλύτερα αντιληπτοί θα αναφέρουμε ένα παράδειγμα. Πολλοί ειδικοί συμφωνούν ότι το «**Ιαπωνικό Θαύμα**», όπως ονομάστηκε **η οικονομική και γενικότερη ανάπτυξη της Ιαπωνίας**, δεν οφείλεται στο γόνιμο έδαφος της Χώρας, ούτε στους φυσικούς πόρους, ούτε στη Θέση της. Κυρίως στο **έμφυχο υλικό της, στους κατοίκους της.** Μάλιστα, οφείλεται στην παραδοσιακή αντίληψη, που απορρέει από την αντίστοιχη **κουλτούρα των Ιαπώνων να θεωρούν από πλευράς προτεραιότητας πρώτο το καθήκον προς το σύνολο, την Κοινωνία, και ύστερα το προσωπικό συμφέρον.** Πράγματι είναι καταπληκτική η αφοσίωση των ατόμων στην έννοια του συνόλου, είτε αυτή εκφράζεται ως οικογένεια είτε ως Πατρίδα είτε απλά ως Ομάδα εργασίας. **Πρώτα οι πολλοί και μετά τα πρόσωπα.**

Μάλιστα έχουν και μια μοναδική **λέξη** που αντίστοιχα εκφράζει μια **μοναδική έννοια μονολεκτικά.** Προσωπικά, δεν γνωρίζουμε σε δυτικές γλώσσες, ούτε φυσικά και στην πλουσιότετη Ελληνική αντίστοιχη λέξη! Αυτό δε σημαίνει ότι εμείς δεν αντιλαμβανόμαστε την έννοια, αλλά δεν είχαμε τη ανάγκη να εκφραστούμε μονολεκτικά και αυτό δεν είναι απλά τυχαίο.

Αναφερόμαστε στη **λέξη amae**, η οποία **σημαίνει το υπέροχο και ανείπωτο συναίσθημα γλυκύτητας, που νοιώθει κάποιος, όταν τον δεχθούν σε μια ομάδα στην οποία θέλει να ανήκει και εκείνος διακαώς.** Δεν μιλάμε για απλώς τη βασική ανάγκη του ανθρώπου να ανήκει σε κάποιο σύνολο, που χαρακτηρίζει κάθε άνθρωπο και η οποία απορρέει κυρίως από λόγους ασφάλειας και συνεργασίας για αντιμετώπιση εξωτερικών κινδύνων. Και αυτή η μορφή του «ανήκειν» είναι σημαντική, καθόσον πολλαπλασιάζει κατά πολύ τις ατομικές δυνατότητες, αλλά δεν είναι βέβαιο ότι η συνοχή θα υπάρξει και μετά από την άρση της εξωτερικής δύναμης-απειλής. **Συνήθως οι συσπειρώσεις που γίνονται για αντιμετώπιση εξωτερικών απειλών διαρκούν όσο και η διάρκεια της απειλής**, στη συνέχεια παρατηρείται χαλάρωση μέχρι και διάλυση.

Μόνον οι συσπειρώσεις που στηρίζονται σε **αμοιβαία επιθυμία**, χωρίς άλλες σκοπιμότητες έχουν δημιουργικό χαρακτήρα και διαρκούν πολύ. **Μόνον όταν ο δεσμός είναι αρραγής στις δυσκολίες, μόνον τότε μπορούμε να μιλάμε για την έννοια του amae.** Για να γίνει καλύτερα αντιληπτό το νόημα του amae πρέπει να δούμε το τι εκφράζει το αντίστοιχο ιδεόγραμμα στην Ιαπωνική γλώσσα. **Το ιδεόγραμμα του amae εκφράζει την μητέρα που κρατάει στην αγκαλιά της το μωρό της. Είναι η κορυφαία στιγμή ουσιαστικής ταύτισης των δύο προσώπων σε ένα αρραγές σύνολο. Ο πιο ισχυρός ανθρώπινος δεσμός!**

Τότε που η μητέρα κρατάει σφιχτά στην αγκαλιά της, **ό,τι πολυτιμότερο έχει στη ζωή της και το μωρό νοιώθει όλη την έκφραση της ασφάλειας, της στοργής και της αγάπης όλου του Κόσμου.** Αυτός είναι και ο πρώτιστος ανιδιοτελής δεσμός των ανθρώπων.

Αυτό το συναίσθημα εκφράζει το amae! Το οποίο αποδίδεται στη γλώσσα μας «γλυκύτητα»!

Συνέχεια στο επόμενο 'ΜΕΡΟΣ Γ'

Δημήτρης Μπάκας
22 Φεβ. 2024